

Om Søren Schielderup, Guvernør paa Guineakysten.

Af Arkivsekretær **G. L. Grove.**

I Ove Mallings bekendte Bog om Store og gode Handlinger af Danske, Norske og Holstenere hædrer han Guvernør „Schielderup“ der paa Guineas Kyst havde vundet en saadan Yndest hos Negerne, at de „elskede og ærede ham mere som en Gud end et Menneske“, for sin Menneskekærlighed.

Malling henter navnlig sin Viden fra L. F. Rømer¹⁾, der især i sin „Tilforladelig Efterretning om Negotien paa Kysten Guinea“ m. m., trykt i Kjøbenhavn 1756 nævner os flere slaaende Beviser paa Negrernes Kærlighed til ham, der er saa meget mere mærkelig som hans hele Guvernement kun varede 10 Maaneder. Han nævner saaledes, at da Hollænderne dengang vilde bruge Magten mod de danske, kunde de ikke faa en Trediedel af deres Negere til at angribe os, men en hollandsk Kabuseer eller Negeranfører (Axania) gik med alle sine Folk over til de danske. Adskillige Negerkonger turde ikke følge deres Lyst til at besøge ham af Frygt for, at deres Folk i Tusindvis vilde løbe med, og en af Kongerne viste ham sin Beundring ved (om end forgæves) at sende ham sin Datter med store Gaver i det Haab at opnaa en Dattersøn, der havde en saa berømt Mand til Fader. Rømer tilføjer i Anledning af hans Død: „aldrig er noget Menneske bleven saa beklaget som han; de Hollandske havde en stor Estime for ham; mange af vore Sorte vilde tage Livet af sig selv, og havde deres Koner og Børn nok med dem at bestille“. Forøvrigt hindrede hans Menneskevenlighed ham ikke i at være en ganske praktisk Mand, der heller ikke glemte Kompagniets Fordel, thi da han mærkede, at Negere kom endog over 100 Miles Vej fra for at se ham, var han ikke ødsel med at vise sig uden for sine egne Negere og lod sig ikke se af nogen fremmed Neger, uden naar han købte Varer for mindst 10 Unser Guld.

¹⁾ Rømer maa for saa vidt betragtes som en god Kilde til Oplysning om Schielderup, som han ganske faa Aar efter hans Død blev ansat som Kjøbmand paa Christiansborg, hvor han var længe nok til at indsamle gode Kundskaber om Kolonien og dens Forhistorie.

Alene den Omstændighed, at Malling har optaget Schielderup mellem de store og gode Handlingers Mænd, giver En Lyst til at vide noget nærmere om ham, saa meget mere som Fr. Barfod i sine Fortællinger, aabenbart paa Grundlag af Malling har opfrisket Erindringen om ham; og Fristelsen til at undersøge hans Liv nærmere og samtidig søge at kontrollere det udsagtes Rigtighed stiger, naar man ser, hvilket Minimum af Kundskab til hans personlige Forhold baade Malling og Rømer lægge for Dagen. Om hans Liv før han blev Guvernør siges nemlig slet intet, ikke engang om han var dansk, norsk eller Holstener. Malling præsenterer ham strax som den „brave Schielderup“ og nævner (foruden ovenstaaende) om hans personlige Forhold egentlig kun, at han døde af Sten. Rømer siger ikke meget mere. Men har Schielderup virkelig i en saa forbausende kort Tid erhvervet sig en saadan Anseelse hos sorte og hvide, at han fortjener at nævnes som en af vore Hovedrepræsentanter for Dyden: Menneskekærlighed, kunde det dog formentlig have sin Interesse at se nogle tydeligere Spor af hans Liv og Virksomhed. Og da Rigsarkivet nylig ved en Ordning af det vestindisk-guineiske Kompagnis Arkiv har gjort dette i mange Retninger indholdsrige og hidtil næsten ubenyttede Materiale tilgængeligt og derved aabnet Adgangen til at finde noget om ham saa vel som om mange andre af vore Landsmænd, hvis Liv hidtil har hvilet i Mørket, og jeg i Danske Kancellis Arkiv samtidig har fundet en Ansøgning, der er ret oplysende om hans Fortid, skal jeg ved Benyttelse af disse Kilder søge at bidrage mit til en fyldigere Underretning om Manden.

For at begynde med hans Fortid, udtaler han sig i egen Person i oven berørte Ansøgning, der er affattet 3—4 Aar før han tog til Guinea, ret fuldstændigt og aabenhjærtigt i følgende Ord:

Stormægtigste *Monarch*

Allernaadigste Arve Konge og Herre!

Dend store Kongel: Naade og *Clemence*, som Deris Majt lader udj adskillige Tilfælde se imod Deris Mait^s fattige Undersaatter, giver mig fattige Mand ligesom nye Liv og Aande igjen, saa som jeg nu udj nogle Aars Tiid ligesom har været qvalt af mine *Fataliteter* og intet til min *Avantage* har kundet *obtinere*. Det er nu ungefehr 13 Aar siden jeg kom i Tieneste ved

det *Bergenhuisische Regimente*, som dend Tiid blev *commanderit* af *General Major Hvidtfeldt*. 1718 blev jeg *Lieutenant* derved og var *Seconde Lieutenant* derved ungeføhr udj fiire Aar, og har jeg udj samme Tiid været med udj adskillig smaae *Actioner* og tilsidst ved *Mastrans Erobring*, hvor mig og *Allernaadigst* blev een *Medaille* meddeelt til et *Beviis* derpaa. 1720, da alle *Second Lieutanter* ved Land *Militien* blev *reducerit*, traf det ogsaa mig, og var jeg *reducerit* til 1722, da jeg kom udj *Tieniste* ved *Hendes Mait Dronningens Regiment*, dog pr. *Accord* med een gammel *Second Lieutenant* af *Nafn Koller*, hvilket kostede mig det sidste af min *fædrene Arv*, og som nu dend liden *Deel*, jeg hafde arvet efter mine *Forældre*, var gaaet mig af *Hænderne*, trøstede jeg mig [til], ved et *Giftermaal* at *proffitere* noget til min *Avantage*, og blev jeg derpaa 1724 forlovet med een *Encke*, som *passerede* for at have *Midler*, og ieg derpaa *Allerunderdanigst* forlangede min *Afskeed*, og, som mit *Forlangende* var at *employeres* ved det *civile*, var min *allerunderdanigste Ansøgning*, at jeg maatte *gratificeres* med een *Caractair* af *Cancellie Raad*¹⁾, hvilket *Deris Mait's Hr Fader*, *Hands Mait's Sal*: Høyløvlig i *Hukommelse*, *allerunderdanigst consenterede*, men at jeg skulle give 1000 *Rdr.*, hvilket jeg *allerunderdanigst tilstoed* og udlovede, og stode paa mit rige *Giftermaal*. Men jeg fandt *disvære meere Giæld* og *Vidtløftighed* end *Penge*, saa det har været mig *umuelig* de 1000 *Rdr.* at *betale*, og har jeg siden dend *Tiid*, foruden dend *miserable Tilstand*, jeg lever udj, levet ligesom udj *Foragt*, og har ikke været saa *lykkelig* at kunde *obtinere* det ringeste til min *Soulagement*.

Er derfor min *Allerunderdanigste Bøn* og *Begjæring* til min *Allernaadigste Konge*, at dend *Pretention* mig *Allernaadigst* maatte *vordre* efterladt, og at jeg maatte af *Deris Mait's* store *bekjendte Kongelige Naade Gratis* erholde min *Bestalning* med *Deris Majt's* *Allernaadigste Confirmation*, paa det jeg ikke skal være *prostitueret* udj min *Fattigdom* og *foragtet* af mine *Venner* for min *Ulykke*²⁾.

Jeg lever i dend *faste Allerunderdanigste Forhaabning* at *Deris Majt* i *Naade* *eftertencker* mine 7 *Aars troe Tieniste* og med *Tiden* *Allernaadigst* [vil] *betencke* mig med een *Smuule Brød*, saasom jeg haaber at findes *beqvem*, hvor til *Deris Majt* *Allernaadigst* vilde *behage* at *employere* mig. Jeg har *studerit* og *deponerit* paa *Kjøbenhavns Accademie*. Ved *Krigen* haver jeg *tient*, mine *Sprog* *neml. Fransch* og *Tydsch* har jeg lært, min *Conduite* vil jeg *Allerunderdanigst* haabe skal ikke giøre mig *mepriserit*, *Mine Familie* og *Venner* er dend *største Deel* af *Deris Majt* *bekjendte*, hvor *iblant Statholder Wibe* og *Gehejme Raad Numsen*

1) Schielderups *Ansøgning* om *Kancelliraads Bestalling* er dateret *Kjøbenhavn* den 8 *Nov. 1724*. Han anfører heri, at han har staaet i 7 *Aar* som *Løjtnant* i *Kongens Tjeneste* og i samme *Tid* ikke blot har *depenseret* sine faa *Arvemidler* men endog er geraadet i *Vidtløftighed* og altsaa (!) *beder* om denne *Naade* saasom hans *Lykke* og *timelige Velfærd* deraf *dependerer*. *Bestallingen* udstedtes d. 8 *Dec.* og de for slig *kgl. Naade tilbudte* 1000 *Rdl.* bestemte *Kongen* til *Christianshavns Broes Reparation*. (*Indlæg til Sjæll. aabn. Br. 8 Dec. 1724, N. 313*).

2) *Bestallingen* som *Kancelliraad* maatte *nemlig konfirmeres* af den *nylig tiltraadte Konge* for at *beholde* sin *Gyldighed*, og da den *gamle Bestalling* endnu ikke var *indløst*, havde *S.* jo al *Udsigt* til at faa *Konfirmationen nægtet* og *degraderes* fra *Kancelliraadsværdigheden* efter at have *baaret* denne i 6 *Aar*.

er mine nær paarørende. Men jeg vil allerunderdanigst haabe min Allernaadigste Konge forbarmer sig over min Vandlycke. Jeg lever min Livs Tiid

Ringkiøbing den
29 *Janvarij A^o 1731.*

Deris Kongel: Maytts
Allerunderdanigste
Troee Arve Undersaat

og
Ringeste Tienner
Søren Schielderup¹⁾.

Baade i Norge og Danmark havde jeg flere Gange søgt Oplysninger om Schielderups Forældre, men forgæves, indtil jeg fandt ovenstaaende Ansøgning, som ved de i Slutningen skete Hentydninger til hans fornemme Nærpaarørende, Wibe og Numsen, ledte paa Sporet, idet Hr. Arkivfuldmægtig Huitfeldt Kaas i Christiania var saa venlig at meddele mig, at han derefter maatte være en Søn af Provst Johan Schielderup, Sognepræst i Skogn, død 9 Mai 1721, og Hustru Gidsken Lund²⁾, hvilket ogsaa direkte udsiges i nogle Optegnelser om denne Familie. Dette har jeg siden fundet en anden Bekræftelse paa deri, at flere Aktstykker³⁾ nævne Guvernør Schielderups „Søster“ Jomfru Ellen Christine Thune, der laaner ham 300 Rd. ved Udrejsen til Guinea 1735. Dette passer nemlig for saa vidt meget godt som nævnte Præst Schielderups Hustru Gidsken Lund først havde været gift med Kapellanen i Skogn, Morten Melchiorson Thune, † 1695, og med ham haft Datteren Ellen Christine Thune⁴⁾, der altsaa bliver Halvsøster til Guvernøren. Hertil kommer endnu, at samme Søster i et Brev af 1744 omtaler som den afd. Gouvernør Schielderups Halvbroder og som født Væрге til hans Børn den daværende Sognepræst i Vordingborg. Naar man nemlig betragter *Sognepræst* som en Eufemisme og i Stedet fæster Blikket paa den da *residerende Kapellan* sammesteds, viser denne sig at hedde Jens Schielderup og netop at være ældste Søn af Provst Schielderup i Skogn af hans andet Ægteskab (med Karen Collin)⁵⁾.

¹⁾ Indlæg til Jydske aabne Brev 7 Decemb. 1731, N. 307, hvorved S. S. paany fik Bestalling som virkelig Kancelliraad.

²⁾ Uagtet Erlandsen i Thronhj. Geistlighed S. 300 omtaler dette Ægteskab som barnløst.

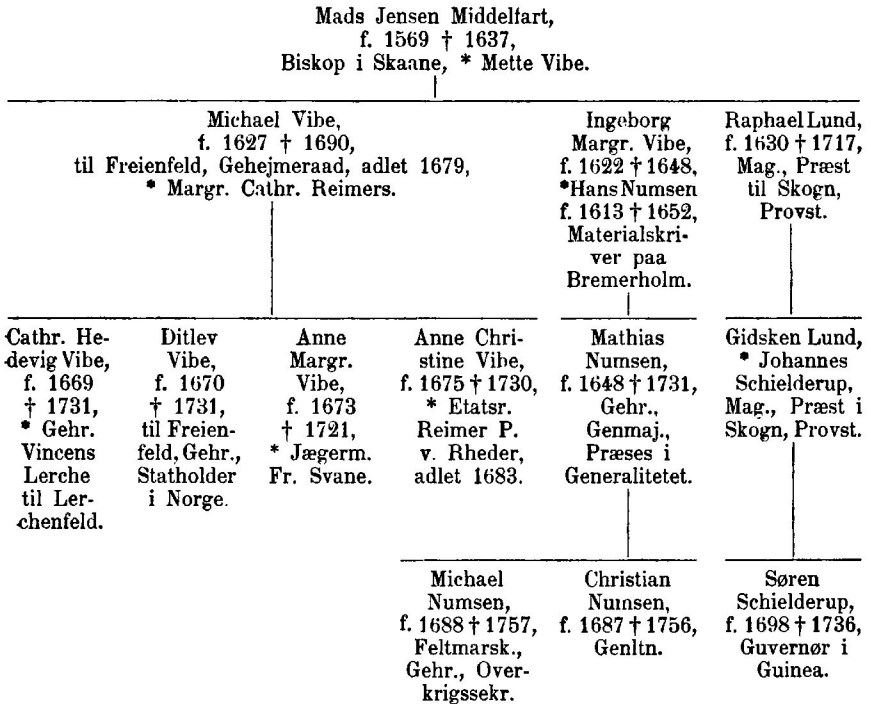
³⁾ I Pakken Skiftebreve m. m. fra Guinea 1674—1752 i V. G. Koms Arkiv.

⁴⁾ Erlandsen: Tronhj. Geistlighed S. 313 jfr. 299 f.

⁵⁾ Sammesteds S. 300.

Det var herefter ikke noget uberettiget Praleri med Slægtskabet i hans Ansøgning, thi paa mødrene Side havde han af Slægterne Vibe og Numsen Paarørende i meget ansete Stillinger som følgende Oversigtstavle¹⁾ vil udvise:

Søren Schielderups Fader, der 1703 blev Kapellan og 1717 Sognepræst i Skogn, var en Søn af Stiftsprovst i Trondhjem Søren Hansen og havde faaet Slægtnavnet efter sin Moder, Stiftsprovstens Hustru Anna Schielderup, Datter af Peder Schielderup, Biskop i Trondhjem. Sørens Moder døde tidligt, og d. 28 Okt. 1705, da han kun var 9 Aar gammel, giftede Faderen sig 2. Gang, med Karen Collin. Sønnen blev rimeligvis tidligt sendt til den lærde Skole i Trondhjem, hvorfra han dimitteredes 1716, og d. 9 Mai 1721

¹⁾ Det er ret betegnende for den Løshed, der endnu dengang herskede i Antagelsen af Efternavne, at selv en saa fornem Mand som en Biskops Børn dels toge Moderens Efternavn dels toge Navn efter den By, hvor Faderen var Bisp. — Oversigtstavlen skyldes væsentligst Benzons Stamt. i Rigsarkivet, jfr. Erlandsens Trondhj. Gejstlighed.

døde Faderen. Vi skulle ikke dvæle ved Schielderups militære Løbebane, hvis Hovedtræk han selv ovenfor har anført. Han afbrød denne for at gjøre et rigt Giftermaal, som han med en for hin Tid gængse Naivitet ligefrem udtaler i ovenstaaende Ansøgning. Valget faldt paa Else Jensdatter Ausborg, hvem han ægtede i Ringkjøbing d. 24 Marts 1727¹⁾. Hun døde i samme By faa Aar efter Mandens Død, begravedes d. 5 Aug. 1743²⁾ og efterlod 2 Børn af Ægteskabet med Schielderup³⁾, rimeligvis Datteren Gedsken Kirstine og Sønnen Johan Ditlev, der ere de eneste Børn af dette Ægtepar, der, ifølge Lengnicks Kirkebogsuddrag, angives at være døbte i Ringkjøbing, medens Forældrene boede der, henholdsvis d. 5 April 1728 og 26 Mai 1732.

Schilderup opføres i nogle Brandstysregnskaber for Ringkjøbing 1729—31 blandt de højere beskattede Borgere, men uden Vedtegnelse om at beklæde noget Embede i Byen. I Længden har han dog ikke kunnet leve af at være sin Kones Mand, da hun jo ikke viste sig saa velhavende som forhaabet, og Schilderup bestemmer sig til at forlade Kone og Børn for at bryde sig en ny Bane i dansk Guinea.

Det er hans Virksomhed herovre, der skaffede ham hans Berømmelse, og som derfor hovedsagelig her skal undersøges. Hvad man hidtil veed om ham, er ikke af den Beskaffenhed, at det just kan give os noget synderligt tiltalende Indtryk af hans Livsvirksomhed. Paa den ene Side maaske lovende Begyndelser paa den studerende og Officersbanen, men paa den anden Side Gæld, Vidtløftighed, Afbrydelse af to forskellige Livsbaner, han var slaaet ind paa, og et mislykket Pengegiftermaal.

Man maa dog alligevel have haft en vis Tillid til ham; thi i Konkurrencen om at blive Guvernør i Guinea sejrer han over Inspektør Feldmann paa Borchs Kollegium, og det uagtet denne kun forlanger 600 Dr. aarlig Gage, medens Schilderup ikke vil antage Stillingen under 1000⁴⁾.

¹ og ²⁾ Lengnicks Kirkebogsuddrag.

³⁾ Jfr. i Pakken Skiftebreve m. m. fra Guinea 1674—1752 i V. G. Koms. Arkiv.

⁴⁾ Se V. G. Koms. Direktionsprot. for 1734.

Den 5 Aug. 1734 udnævnes han til Guvernør (mer end 800 Dr. fik han dog ikke), og i Mai 1735 afrejste Schielderup med Snauen „Jomfruen“ og ankom til Guinea d. 12 August s. A.

Tilstanden¹⁾ derovre var ikke opbyggelig. Schielderup skriver selv herom: Her levede enhver som de vilde og som ryggesløse Mennesker. Den gemeene hafde ingen Respekt for sin Superieur; her var ingen Disciplin. De løb fulde og gale hver Dag. Den Tid, de sad i Kirke for at skulde høre Guds Ord, employerede de til at sove deres Ruus ud. Horeri var her som en sømmelig og tilladt Sag. Her var et veritabelt Sodoma.

Den Guvernør, han skulde afløse, Wærø²⁾, saa vel som hans Døttre, havde erhvervet sig et „skammeligt Renomé“ blandt alle Nationer paa Kysten. Schielderup mente, at han havde bragt sit Guld i Sikkerhed hos Hollænderne. I Kassen var der ikke mere end omtrent tyve Mark Guld. Af Kompagniets Slaver vare mange døde, og Beholdningen sunket til 44, „hvilke udi saadan miserabel Etat befandtes, at de bedre var at ligne ved Benrader end ved fine Slaver“. For egen Regning havde Wærø solgt fine og unge Slavinder til fremmede, og til hans eget Husbehov var alle Slavinderne unge, med staaende Bryster, men alle de for Kompagniets Regning var gamle og fast saaledes, at de neppe havde Tænderne i Munden.

Men Schilderup fo'r heller ikke med Læmpé imod ham, og Rømer bebrejder ham endog unødigt Haardhed i dette ene Stykke. Han lod optage et Forhør, der blottede hans slette Regering og usædelige Levnet og noterer som Deficit for Wærø, i al Fald foreløbig, alt hvad der mangler i Pakhuset ved hans Ankomst, ligesom han ogsaa fører paa hans Regning 3320 Rd. for Slaver (32 Mands- og 9 Kvindeslaver), som vare døde af Sult og strængt Arbejde i Aarene 1734 og 1735, saaledes at hans Gæld svulmer op til over 18000 Dr. (Wærø angav den kun til 7300 Rd.).

1) Beretningen om Tilstanden derovre skyldes hovedsagelig et Generalbrev af 15 Apr. 1736 og et Brev fra Guvernøren til Dir. af 12 s. M., hvilke Breve sendtes tilbage med „Jomfruen“, da den returnerede. De synes at være de første Breve, Schielderup sendte hjem til Direktionen siden sin Ankomst — en langsom Postforbindelse.

2) Jfr. ovenfor S. 161.

Om han er gaaet for vidt er ikke let at afgøre, men at der var al god Grund til at paatale Kompagniets Ret overfor ham, er sikkert. Alt Wærøs Gods sælges, og han sendes hjem i Arrest for at underkastes en vidtløftig Retsforfølgning, der ikke var tilendebragt, da han døde 6 Aar efter, 1742.

Nidkærhed manglede Schielderup ikke, men de mange Bryderier med Wærø forarsagede ham, skriver han selv d. 12. Apr. 1736, saa megen Chagrin, at det gik ud over hans Helbrød og skaffede ham et Slag i højre Side, saa at han næppe kunde føre Pennen og ikke med sin højre Haand løfte 2 à 3 Pund.

Skaffede den afgaaende Guvernør Wærø Schielderup saa alvorlige Ærgrelser, gav andre af Kompagniets Embedsmænd ham ogsaa nok at gøre. Som sædvanlig, naar der kom en ny Guvernør, strømmede det ind med Ansøgninger om Hjemsendelser til Fædrelandet og om Gageforbedringer. Navnlig de underordnede, Haandværkerne og Soldaterne, bevilger Schielderup gjerne et lille Maanedstillæg. Saaledes Tømmermanden og Smeden „siden de daglig har svært Arbejde, og Klæderne af Sved raadner dem af Kroppen, hvorfor de egentlig fortjente 3-dobbelt mod Soldaterne“¹⁾ eller kommer dem i Møde paa anden Maade. Men kommer nogen med slet begrundede Ansøgninger, siger han dem klar Besked.

En derværende Bogholder Niels Schmidt²⁾ ansøgte saaledes d. 2 Jan. 1736 om Permission af Kompagniets Tjeneste. Han begrunder sin Ansøgning paa, at han har været der en temmelig Tid, nemlig 5 Aar og i den Tid ikke har profiteret andet end et svagt og usundt Legeme med Hukommelsens og Synets Svækkelse, hvorfor „Lysten og Inclinationen maae vel forgaae længere paa dette Sted at forblive udj det Høylovlige Compagnies Tieneste, da Kræfterne og Hukommelsen endog daglig Dags af Chagrin og megen forefaldne Fortrædeligheder aftager“, og paa, at Landet er af den Beskaffenhed, at et Menneske, der er kommet til Aar

¹⁾ jfr. Skr. til Dir. af $12/4$ 1736.

²⁾ Bogholder Niels Schmidt, født i Helsingør, var kommen til Guinea 1731, returnerede 1736. (Guin. Gagebøger).

og Alder, ikke kan profitere meget, og den daglig fornødne Legems Forpleining mangler. Den af Schielderup underskrevne og i Sekretprotokollen indførte „Replique og Resolution paa foregaaende Memorial“, der trods sin for ham karakteriske spøgende Form ikke lader noget at ønske i Retning af Bestemthed, lyder saaledes:

At Sollicitanten icke alleeniste udi den Tiid, hand har tient det Høylovlige *Compagnie*, men endog fra de længe forhen forløbne Tider og, for at betiene mig af hands egen Skrivemaade, fra Brendeviins Flaskens Antagelses Dato at regne, nocksom kand have „*profiteret* eet svagt og usundt Legeme med Hukkommelsens og Siunets¹⁾ Svækkelse“, er vel troeligt, og siden ieg har søgt baade med det gode og onde at hemme saadan liderlig Optørsel, Saa tvivles icke heller paa, at samme har foraarsaget ham adskillig *Chagrin*, men at hand „mangler daglig nødtørfftig Forflegning“, kand ieg lige saa lidet troe, som det i sig selv er urimeligt, da hand har een god *Gage*, og udi 4re Maaneder efter ieg her var kommet hafde sit fri Bord hos mig, saalenge ieg hafde Haab om hands Omvendelse eller Forbedring.

At *Compagniet* skulle gjøre nogen *Prevention* paa hands persohn for det resterende aar²⁾, kand ieg gandske vist forsicke om, intet er at befrygte, men vel hafde ieg at befrygte een *Reproche* af de Høye Herrer *Directeurs*, i fald ieg hafde paa *Compagniets* Pung beholt saadan slet *conditioneret* Person her paa Stædet, som ved sin liderlige opførsel foraarsager *Nationen* Tort.

Endelig kand da klarlig sees, at Mr. *Schmidt* har forlangt sin *Demission* meest af *Raison*, fordi at hand, som Gud har skabt til eet Menneske, icke kand havde Leilighed og Frihed at leve vær[r]e end eet Beest, og tillades hand da gierne at reyse hjem, hvor hand da agter de Høye Herrer *Directeurer* med sin opvartning at *incommodere* og muligens sit forhen nochsom bekjendte liderlige Wæsen at *confirmere*. Datum *Christiansborg* den 3. *Januarii* 1736.

S. Schielderup.

De oversendte Embedsmænds jævnlige Drikfældighed var ham overhovedet en sand Plage. Ogsaa i General-Brevet af 15 April s. A. kæmper Schielderup tappert for at faa ædru Folk derover. Han forlanger flere Assistenten og Haandværksfolk, men beder Direktørerne „for alle Ting passe, at ædrueligeog schichelige Personer, som har gode Beviiser om deres Liv [og] Levnet, hjemme, udsendes, og icke nogle, som for Liderlighed og andre Excesser maatte nødsages at udgaae, thi med saadanne Persohner ere vi her meget brudte, og *Compagniet* i ingen Maade derved

¹⁾ Synets Svækkelse ses overhovedet dengang derovre hyppigt anført som en sikker Følge af Drikfældighed.

²⁾ Han var nemlig forpligtet til at blive der sex Aar og havde kun været der i fem.

tient; thi at det skulde ventes, de sig her skulde forbedre, er iche giørligt, mens meere [at de] blive styrchet i deris forhen førte liderlige Lefnet“. Samme Vise høres stadig. Endnu i samme Brev melder Schielderup, at deres Barber er død d. 13 Marts og tilføjer: Vil derfor udbede, at een anden i hans Sted maatte vorde udsendt, mens dog een Persohn, som har sin fulde Forstand og iche er genegen til Drich, thi ellers maatte vi være nødsagede til at sende ham med samme Skib bort igien, thi liderlige og drukne Folck, som tilforn er meldet, er aldeeles intet nyttige, men til større Skade, saa meget mere, som her er flere Betiente, der ere til ingen Tjeneste delige.

Der er ingen Tvivl om, at Schielderup er i sin gode Ret, thi baade før og senere ser man saa jævnlig Eksempler paa, at Direktionen ved Embedsbesættelser i Kolonierne tilsidesatte flinke Ansøgere uden Protektion for at hjælpe bedre Familier af med deres mauvais sujets, der paa saa langt Hold dels ikke let kunne genere Familien, dels havde al god Udsigt til inden ret længe ved Hjælp af Klimaet at ligge paa deres Gjæringer.

Medens der foreligger Vidnesbyrd nok om Schielderups Forhold til de Hvide, der jo selvfølgelig varierer meget efter deres Opførsel, men gennemgaaende mest er præget af hans embedsmæssige Nidkærlighed mod sine underordnede og venlig Interesse for Haandværksfolkene og de lavere stillede, findes der ikke saa mange Oplysninger om hans Forhold til Mulatterne og Negrene, men dog tilstrækkeligt til paa flere Punkter at konstatere hans Ry som de undertryktes Beskytter og Ven.

I Brevet til Direktionen af ¹²/₄ 1736 foreslaar han et Gage-tillæg til 2 Mulat Soldater „siden de gjør samme Tjeneste og kan *prefereres* mange af de Blanke i Skikkelighed“. Ogsaa Mulat-ungdommen tager han sig af. De fleste vare som Hedninger, da jeg kom, siger han sammesteds, de to ældste Piger var forfaldne til Usædelighed, men har udstaaet Kirkens Disciplin og lever nu skikkeligt, medens Præsten før ikke kunde komme nogen Vej med dem, da han ikke støttedes af sin Øvrighed. „Jammer er det“, fortsætter han, „med disse Børn, at de i deres Ungdom

intet lærer, hvorved de kan fortjene deres Brød. Tvende ere blevne døbte, siden jeg kom her, hvilke jeg har overtalet Præstens Koene at tage imod for at lære dem at sye, hvad de igen kan lære andre og derved tjene rundelig. En liden Dreng, der har hverken Fader eller Moder, har jeg taget til mig; [til] de andre, som mest alle ere nøgne, har jeg taget 1 Stykke *Rolchas* (?) (beder-
vet) paa min Gage at klæde dem af, paa det de kunde komme i Guds Huus. Gud give, at der kunde udfindes *Moyen*, hvorved de kunde |:Uden *Compagniet* till Bekostning:| underholdes og lære noget.“

Hvad Schielderups Forhold til de *Sorte* angaar, viser Sekret-protokollen ogsaa hist og her, at han tog sig af dem. Under 19 Sept. 1735 ses det, at han og Raadet tillagde en dem pantsat Neger Gage, „da han dog maatte gjøre daglig Arbejde sammen med de andre *Compagniets* Slaver,“ ligesom at adskillige nævnte Kvindeslaver fik Maanedsgage. I Marts 1736 indkøber han et Par ny Slaver til Kompagniets Brug under Motivering af, at „Slaverne ere baade faa til at arbeide og nogle af dem gamle og helt skrøbelige.“ Et andet Sted¹⁾ findes en Udtalelse, der mere direkte viser hen til hans personlige gode Forhold til Negrene. Idet han her udtaler Haabet om i Fremtiden at kunne fournere Kompagniets vestindiske Besiddelser med Slaver, siger han: „Negrene har den Kiærlighed for mig, at de skall iche gaa *Fortet* forbi med deres Negocie, saa længe de kand faa de Varer, de forlanger. For hver 20 Slaver, ieg har faaet, troer jeg ikke, de hollandske og engelske har faaet 2. Saa længe Compagniet ikke har vell *intentionerede* Betientere, saa kand det aldrig komme i Stand, og een god *Intention* kand og kun lidet hjælpe uden dend bliver *soultineret*.“

I Fortsættelse heraf meddeler han følgende nærmere Oplysninger om Negrenes Bistand under hans Uenighed med Hollænderne:

„Siden nu paa nogen Tid baade af vores forhen bortflygtede Negre saavel som fremmede her til Negeriet er kommen for at

---

¹⁾ I oftnævnte Skr. af 12/4, 1736.

bygge og boe, er og een af de smaa *Cabuseere* i det hollandske Negeri med sin Slægt og Anhæng og nogle andre Familier komne herhid, hvilche alle ere *suffisante* og gode *Negocianter*, hvorover dend hollandske Kiøbmand blev saa rasende, at han overtalede *Cabuseer Dacon* till at sætte Ild paa vores Negerie om Natte Tider og skulle *panjare* de hollandske Negre, her var kommen, som dog iche er een Skilling skyldig ved det hollandske [Fort]. Men som jeg hafde faaet Nyes deraf underhaanden, maatte ieg saa vel for at protegere de fremmede her var kommen som vores eget Negeri, udlevere Krud og Lod og nogle Karabiner til Defension og loed Negrene holde god Vagt, hvorudover at *Dacon* blev saaledes imodtaget, at hand hafde nok at bestille ved sin *Retirade* [med] at slæbe sine Døde og *Blesserede* bort.“

I Forbindelse med denne Beretning staar følgende lille, sikkert meget velfortjente Finte, Schielderup giver Direktørerne i Kjøbenhavn, som maaske skyldes hans Interesse for Handelens Fremgang, men mulig dog hovedsagelig hans Aversion mod at narre sine gode sorte Venner: „I samme Skærmydsel sprang der nogle af de *Carabiner*, siden de intet kand taale, og vill jeg bede, at ingen flere saadan *conditionerede* bliver udsikkert, thi det fordærver kun *Negocien*, og jeg har haft stor Fortræd for de[m], jeg har snakket de Sorte paa Halsen, thi de er kommen igjen siden og (har) sagt, at de dermed ere bedragne“.

Schilderup kunde ikke godt direkte i sit Brev til Direktionen rose sig selv af sin Menneskekærlighed overfor Mulatter og Negre, men hans ovenanførte Udtalelser vidne uden at have dette Formaal for Øje dog om et Sindelag overfor disse undertrykte Mennesker, der ganske harmonerer med, hvad man kunde vente sig efter Rømers og Mallings Udtalelser, ligesom Rømers Meddelelse om de hollandske Negeres Tilslutning til Schielderup bekræftes og nærmere udredes.

Der staar endnu tilbage at undersøge, hvorledes Schielderup stillede sig til Kompagniets Handelsinteresser.

Det viser sig hurtigt nok, at Schielderup ikke alene med Iver tog sig af den daglige og sædvanlige Handel, men ogsaa var betænkt paa at bryde Handelen nye Veje eller ialfald gen-

oprette, hvad der ved Tidernes Ugunst eller tidligere Gouvernørers Forsømmelse var løbet i Sandet.

Midt i August var han kommen til Kysten, og allerede d. 3die Oktober finde vi følgende indført i Sekretprotokollen med Schielderups og hele det sekrete Raads Underskrift: Som Gouvernør *Schilderup* er kommen i Erfaring, at det Høyloflig *Compagnie* har en *Logie* paa det Eiland *Ada* i *Rio Volta*¹⁾, og som Negerne er begierende, at dem en blank maatte nedsendes for med dem at handle, Saa hawe wj *resolveret* til det Høyloflige *Compagniets* Tieniste og *Negotiens* Fremmelse at nedsende *Over-Assistent* og 4de Stemme udj det *Secrete Raad Peter Nicolaj Jørgensen*²⁾, for paa samme Stæd det Høyloflig *Compagnies* Interesse at *observere*, og er hannem til Medhjælper udj *Negotien adjungeret Soldat Cornelius Petterson*³⁾, som hannem i alle maader skal gaa tilhaande.

Samme Dag følger en Ordre og Instrux angaaende denne Expedition. Med Skibet skulde Jørgensen gaa til Tuberkum og derfra med Kano til *Ada*, hvor han skulde forhandle med *Kabuser Tey*. Han skulde nøje observere *Kompagniets* Profit og paase, at de indkjøbte Slaver var friske og sunde, ikke havde filede Tænder, eller var for meget skaarne i Ansigtet, ellers fik han dem paa eget Ansvar. Han skulde altid sørge for, at de sletteste Varer blev mest (og først) forhandlede. Det var et gængse Princip overfor Negerne. I Betaling skulde han tage Slaver, „*Koebeester*“ og *Caberiller* (?). Skulde Negeriet trænge til Hjælp, maatte han strax underrette Guvernøren. Logen skulde han forbedre og forsyne paa bedste Maade.

Det Skib, der havde overført *Schilderup* til *Guinea*, havde

¹⁾ Dette Sted fremhæves siden af Rømer som et af de allervigtigste Punkter for den danske Handel derovre.

²⁾ P. N. Jørgensen var Søn af Kammerraad *Andreas Jørgensen* tidligere Amtsforsvalter over *Kjøbenhavns Amt*, der døde d. 5. Aug. 1733 paa Vejen til *Guinea* som Guvernør. Sønnen naaede senere samme Værdighed, men egnede sig ikke til Posten, overlod 1743 uden Direktørens Samtykke sin Plads til en anden og vendte hjem.

³⁾ *Cornelius Petersen*, født i *Bergen* og ankommen til *Guinea* 1728 blev siden *Sergeant* og var en af *Hovedmændene* i en *Revolte* mod Guvernør *Jørgen Billsen*.

imidlertid allerede indladet en anseelig Kargo og skulde nu negociere dermed paa Nedenkysten, inden det skulde gaa over Vestindien hjem. Kaptajnen, Grøn¹⁾, og Ober-Assist. Thomas Wendelboe²⁾, der medgik som Superkargo, fik kun 2 Dage efter deres Instrux. Først skulde de gaa til Qvitta efter Vand, saa til Popo og Fida og ellers, hvor der var nogen Handel. De skulde bruge al Flid for at komme i Handel med Portugiserne for at afsætte de medhavende Bossies³⁾, Plattilias⁴⁾ og Slaver. Han maatte ikke gaa neden for Cap Palmes, og om han skulde forfalde i Cap bona eller ved Ile de Prins, skulde de observere, hvad profitabel Negotie der var med Vox, rødt Træ, Sæbe eller Riis, dog maatte han ikke søge Land uden Nøden fordrede det, men naar han bortgik fra Nedenkysten sætte Kursen direkte til Ovenkysten og der købe Ris, Maleget⁵⁾, Palmeolie, Guld og Slaver. I Februar skulde de senest være tilbage.

Senere hen se vi, at det var Schielderup, der gennemførte, at de danske ved Negernes Imødekommenhed, som forøvrigt allerede have yttret sig under Wærø, men dengang ikke havde ført til noget, toge Store Ningo i Besiddelse, det Sted paa hvilket Fortet Fredersborg straks efter byggedes.

Han meddeler selv sin Plan og dens Gennemførelse til det Sekrete Raad i følgende Ord:

Messieurs!

Samtlige tilforordnede udi det Sekrete Raad!

Siden jeg længe har overvejet paa hvad Maade, det Højl. *Compagnie* kunde bekomme Store *Ningo* udi *Possession* og samme tilforladelig kunne blive *mainteneret* og forblive det Høylovlige *Compagnie* til evig Eyendom, saa har jeg ikke forhen vildet yttre mine Tancker af Frygt, at det skulde komme vore Naboer for Ørne, hvilche sligt af yderste magt skulde søge at hindre,

¹⁾ Christopher Jensen Grøn, død d. 10. Dec. s. A. ved Ile de Prince.

²⁾ Thomas Wendelboe var en uheldig Slægtning af Poul Løvenørn, paa hvem denne uden Held havde offret mange Penge. Han blev siden degraderet, hjemsendt og atter udsendt som Soldat til Vestindien, hvor han døde som Degn paa St. Thomas d. 9 Marts 1745.

³⁾ Ved Boss forstodes en Konkylie, Cypræa moneta eller Kauri, paa dansk Snogepande, der blev brugt som Mønt og dengang gjaldt omtrent $\frac{1}{10}$ Skilling.

⁴⁾ Plattilias var en Slags Lærred, Sleslærred.

⁵⁾ En Slags Peber, Amomum Melegueta.

hvorfore dend Tid. jeg lod min Tienere *Ferdinand* opgaae til *Orsue*¹⁾ udi *Akenie* under det Skin at afgjøre dend Palaber imellem *Cabuseer Dacon* og vores *Negerie*, tog ieg Eed af bemeldte min Tienere iche at lade sig merke for nogen, at hand hafde Ordre at handle med *Orsue* om *Ningo*, hvilket var hands fornemste *Ærind*. Og er da endelig af *Orsue resolveret* og hands *Pretention* saaviidt *modereret*, at hand forlanger for *Ningo* 20 *Bendos*²⁾, og at mand skal betale for hver Slave, som hører ham selv til, nemlig en Mandslave 7 *oncer* og 1 Qvinded^o 4 *oncer*; derimod vil [hand] iche alleeniste være andsvarlig til hver een steen, der bliver røvet fra *Ningo*, men endog til de Slaver, som kunde finde Leylighed til at løbe bort derfra.

Nu er det vel een hver bekienet, at *Ningo* er een profitabel *Negoce-pladz*, saa og beleylig for at komme i Handel med *Portuguiserne*, hvilchet de her ved *Accra* af Frygt for Hollænderne icke tør hazardere, og desuden er vitterlig nock, at *Orsue* sælger iche mange Slaver af sine egne, mens heller hugger Hovedet af dem, og paa det mand iche skulle frygte for, [at] andre under Haanden og i hands Navn skulle *pretendere* det samme for sine Slaver, da haver hand ædet *Fetis*³⁾ derpaa, og tilladet, at naar hands Bud kommer med Slaver skal det være forbunden at æde *Fetis* paa det, [at] Slaverne tilhører *Orsue*, om mand det forlanger, og siden hand har sendt een *Cabuceer* neer med min Tienere for at afgjøre *Palabren*, wil ieg herpaa udbede een hver i sær deres Betænkning. *Christiansborg*, d. 21de Martij 1736.

S. Schielderup.

Herefter følger en særskilt Betænkning fra Medlemmerne af det sekrete Raad, Thomas Wendelboe, P. N. Jørgensen, N. Schmidt og E. Boris⁴⁾, der alle sluttede sig til Planen, og endelig en Resolution i Overensstemmelse dermed.

Om det end kan betvivles, hvem der først undfangede Planen til at udvide det danske Territorium med *Ningo*, kan det efter ovenstaaende icke være tvivlsomt, at det var Guvernør Schielderup, der gennemførte Planen og afsluttede Købet, ligesom

¹⁾ Orsue eller Ursue der var Krigsøverst i Akenie (Akim), og som efter Rømer var den samme Konge, hvis venlige Tilbud om at faa Schielderup til Fader for sit Barnebarn forhen er omtalt, var en anselig Krigsmand. I December 1737 kom han i Anledning af en Disput med Hollænderne, men tillige for at hæve sin Løn som Protektor af *Ningo*, til det danske Negeri i Spidsen for 8 à 10,000 Mand (jfr. Sekretprot. p. 23). Han omtales nærmere i Rømers Efterretn. om Guinea. Kbh. 1760, Side 168 ff.

²⁾ En Bende var omtrent 32 Daler, en Once (Unce) c. 16 Dr.

³⁾ I Stedet for Ed lod Europæerne Negrene til Bekræftelse af deres Løfter eller Udsagn æde Fetis, et eget Maaltid foretaget under visse Ceremonier.

⁴⁾ Envold Nielsen Boris, Søn af Skibsskriver Niels Envoldsen Boris og Maria Pedersdatter, født i Christianssand, kom som Underassistent til Guinea 1731 og døde ugift sammesteds d. 20 Juni 1740 som Guvernør. (Guin. Gagebøger, Kbh. Bytingsprot. 1741—3 Fol. 403 m. tilh. Tingsvidneprot. Fol. 3547 f.).

der heller ikke kan være Tvivl om, at det var ham, der paa dette nyerhvervede Territorium anlagde Fæstningen Fredensborg; thi allerede den 17. Maj 1736, ses der at være bekostet 655 Dr. paa Bygningen af Fortet og betalt 640 Rd. til Orsue i Henhold til Resolutionen, og den 19. s. M. kunde der udstedes Instruktion for en Kommandant paa Fortet. Fredensborg var iøvrigt kun et lille Fort, da det gjaldt om at kunne holde Pladsen besat med en saa lille Besætning og saa ringe Omkostning som mulig. Men at de danske her havde gjort en god Handel, bekræftes deraf, at Hollænderne ifølge et Generalbrev af 22. Okt. 1737 gjorde alt for at faa Ningo fra Danmark eller ødelægge det og havde tilbudt Orsue det dobbelte for at ødelægge Stedet af, hvad vi havde givet ham for Erhvervelsen heraf. Og paa Fortets Styrke nævner Rømer et smukt Bevis, idet han beretter, at Assiantierne i 1742 belejrede Fredensborg med 20000 Mand uden at kunne udrette noget.

Hvad det pekuniære *Udbytte* for Kompagniet angaar, kan man ikke vente, at et 10 Maaneders Guvernement kan sætte Frugt i afgørende Resultater. Allerede i April 1736 kunde Schielderup dog i sin Skrivelse til Kompagniets Direktører med Glæde henpege paa det gode Udbytte, der var opnaaet i hans Tid; og ser man hen til, at Guvernementet¹⁾ indberetter, at der ved Schielderups Ankomst kun var c. 20 Mark Guld i Kassen (af 3648 Rdrs. Værd) og 44 Slaver i Behold, medens der efter Schielderups Død fandtes for 10318 Rd. i Guld, 59 Slaver og næsten 1000 Pund Elfenben²⁾, maa dette dog nærmest tale til Fordel for sidstnævnte, selv om ogsaa Beholdningen af de europæiske Varer samtidig var forringet.

Schilderups Efterfølger, Boris, synes at have været mere betænkt paa selv at komme til at staa i et godt Lys, end ivrig efter at paapege Forgængerens Fortjenester; thi i de to bevarede Breve, hvori han melder, at Schilderup d. 14. Juni 1736 døde,

¹⁾ Generalbrev til Dir. af ¹⁵/₄ 1736.

²⁾ jfr. Boris' Breve af 26 Juli 1736 og 1 Febr. 1737 og Specifikation over Kapitalerne ved Schilderups Død af 30 Sept. s. A. (blandt Breve og Dok. indk. til V. G. Koms. Dir. fra Guinea) samt den guineiske Negotiejournal.

efter at han i en Maaned havde været „misserabelt“ plaget af Sten, nævner han ikke et Ord om dennes Fortjenester. Ikke en Gang sætter han hans Navn i Forbindelse med Erhvervelsen af Ningo eller Bygningen af Fredensborg, som han senere omtaler som fuldbyrdet. Fremdeles nævner han den Beholdning af Slaver, Schielderup efterlader, som 40—50, medens den nævnte Specifikation over dem af September 1736 optæller 59, hvilket dog viser en god Fremgang fra Forgængerens 44.

Naar Rømer i sin „Tilforladelige Efterretninger om Negotien paa Kysten Guinea“ siger, at „Schielderup, skjøndt han havde al sin Tid Krig, og levede der kun 8 [o: 10] Maaneder, havde dog samlet for Compagniet 14000 Rdlr. Guld og for sig selv 6 à 7000 Rdlr. Guld“, er dette ikke rigtigt. Vi saa ovenfor, at Kassen kun indeholdt godt 10000 Dlr., og han havde intet faaet hjemsendt. Fremdeles udviser Sekretprotokollen, at Schielderups Efterladenskab kun bestod af hans Bohave, der strax efter hans Død solgtes og udbragte 807 Dr. 1 $\frac{1}{2}$ 7 β , (hvorfra fradrog hans Gæld til Kompagniet c. 539 Dr. der navnlig skrev sig fra et Forskud han fik ved Udrejsen), og en Guldbeholdning paa 1022 Dr. Hans egen Berigelse vilde da ogsaa efter Rømers Angivelse have været forholdsvis betænkelig stor.

Man kan heller ikke ganske fæste Lid til Sammes Meddelelse om, at Direktionen tog af Schielderups Guld for at bestride Procesomkostningerne mod Wærø, saaledes at Arvingerne kun fik nogle 100 Dr. Men vist er det, at Enken maatte vente skammelig længe, ja aldrig selv fik sin Mandsefterladte Penge, uagtet hun overlevede ham i 7 Aar, endsige nogen Pension (kun en Gang et Gratiale af Plessen paa 10 Dukater), og det uagtet hun Aar efter Aar bønfaaldt derom og jævnlig lod falde haarde Ord om, at de da ikke kunde bære sig saa skammeligt ad mod Enker og Faderløse, og i en Ansøgning af 25. Nov. 1741 talte om, at den store Nød vilde drive hende til i denne Vinter at rejse til Kjøbenhavn for at gøre Knæfald for Hans Majestæt, at han som Landets Fader og Enkers og Faderløses Forsvar vilde tage sig hendes Sag an. Først d. 29. Febr. 1744 melder Direktionen til Borgmester og Raad i Ringkjøbing som Skifteforvalter i de af-

døde Ægtefællers Bo, at de ikke havde kunnet formere nogen Afregning paa Schielderup, førend Wærøs Proces var slutte^t, da han havde gjort nogle Fordringer paa Schielderup gældende, men at de nu, da Dommen mod W. var falden [d. 3. Maj 1743!], vilde udbetale de Schielderup og Hustrus Bo tilkommende 1638 Rd. 4 $\frac{1}{2}$ 1 β . ¹⁾

Endelig viser ogsaa et Par Oversigter over Kompagniets Indtægt og Udgift i Guinea i 1ste og 2det Halvaar af 1736 et Netto Overskud af over 2000 Rd. for det første, der falder under Schielderups Tid, og et Tab af c. 1200 Dr. for det næste, hvorunder Boris begyndte sit Regimente. Nærmere at undersøge og veje Aarsagerne hertil vilde føre for langt udenfor Tidsskriftets Grænser, men ogsaa dette positive Resultat slutter sig naturligt til Rækken af dem, der bekræfte Rigtigheden af Udsagnet om, at hans Tid ogsaa for Kompagniets Handel var lykkelig.

Sammenfatter man nu ovenstaaende til en Bedømmelse af Schielderup, selvfølgelig uden at lægge nogen Nutids Maalestok til Grund (da det jo saa allerede vilde være fordømmende nok, at han handlede med Slaver) og uden at glemme det tilbørlige Hensyn til hans For- og Eftermands Kvalifikationer, tør man sikkert sige, at hans Guvernement virkelig var et Lyspunkt i Koloniens Historie. Han var en djærv, foretagsom Mand, der i sin korte Embedstid tog Initiativet til vigtige Udviklinger for Kompagniet, viste Nidkærlighed for Religion og Moral, megen Retfærdighedsfølelse og en for sin Tid enestaaende Godhed og Venlighed mod de undertrykte Indfødte.

Og vi kan sluttelig endnu fra hans Samtid til Bekræftelse af hans gode Eftermæle som et Ja og Amen citere Udtalelser om ham baade fra den Præst og den Degn, der fungerede paa Christiansborg i hans korte Guvernementstid.

Præsten, Erik Trane, ender et Brev til Direktionen af 15. April 1736 saaledes: „Imidlertid takker jeg den ævige Gud og Barmhjærtigheds Fader, som har forbarmet sig over dette Sted og denne min Menighed og sendt os dend fromme Cancelliraad

¹⁾ Div. Dok. i Pakken: Skiftebreve m. fl. Dok. vedr. Afdødes Efterladenskaber fra Guinea 1674—1752.

Schielderup til *Guverneur*; thi efter hans Ankomst har *Sathans* Rige faaet et Fald effter et andet, og det jeg saa jammerlig i forbemelte Skrivelse [af Januar 1735] beklagede mig over ¹⁾ for de høje Herrer, har hand som en gudfrygtig og retsindig Øvrighed *remederet*“.

Degnen endelig, en mærkelig Skikkelse, Frederik Svane, siden, som en anden Scipio, kaldet med Tilnavnet Africanus (Søn af en dansk Soldat og en sort Moder), der endte sine Dage som Sognedegn i Havrebjerg og Gudom paa Sjælland, har i 1748 skildret 10 Aars Begivenheder paa Guinea i en Erklæring til Direktionen. Denne indeholder saa meget om Forholdene i Kolonien i en bevæget Tid, hvor der var lige saa mange Guvernementer som Aar, og dens Sprog og Betragtninger ere saa karakteristiske baade for en Datids Degn i Almindelighed og ham i Særdeleshed, at jeg har paatænkt og tildels forberedt en Udgivelse deraf. Han kom ud til Guinea netop paa samme Skib som *Schielderup* efter at have taget sin Studentereksamen i Kjøbenhavn, boede i samme Fort som denne og har altsaa kendt ham personlig. Hans Amen lyder — for at blive i Lignelsen — saaledes:

Velbemeldte salig Mand Hr. *Schielderup*, bekender ieg, var saa brav en Mand, at hans Nafn og Ære staaer, saa længe i *Guinea* er *Accra*²⁾. Hand begyndte strax ved hans første Antrit og Ankomst til *Gouvernementet* at give et herligt Haab om hans lycksalige *Regimente* formedelst de besynderlige klare Straaler, hand gav fra sig paa Dyd og Gudsfrygt, retsindige Nidkierhed for det Høylovlige *Compagnie* og gudelige For- og Omsorg for det gemeene Bæste i *Compagniets* Tieneste, fra dend øverste til dend nederste. Til dend hans Hierte besiddende Gudsfrygts clare og kiendelige Kiendetegn udviiste hans Velbyrdighed sooelklare Prøver deri, at hand strax iværksatte først og fornemmeligst dend befundne Uorden paa *Fortet Christiansborg* ved forrige Uvæsens Afskaffelse og Altings efter en *christelig* Skick og Ordens Indrættelse, baade til ønskelig Fordeel og Lykke for *Compagniet*, saavel som fælles Vel færd for alle Betienterne, som til Beviisning og Zirat for dend sande *Christendom*, og det især ved de sorte hedenske Qvinders Afskaffelse paa *Fortet*, [ved] Løsaagtighed og Utugt, Druchenskab og Fylderie at hænime og tæmme, god Skick og *Disciplin* at holde, Ræt og Rætfærdighed at *administrere* [og et] *christelig* Liv og Levnet at føre iblant alle Betienterne, hvilcken herlige og *christelige* Foranstaltning og *Reformation* icke andet kunde end drage Guds Velsignelse med

¹⁾ Koloniens Tilstand under Wærø.

²⁾ *Accra* hed det Land, hvori *Fortet Christiansborg* laa.

sig, som ogsaa klarlig lod sig see i ald hans Tiid. Hand satte *Negotien* i saadan Floor og Velstand baade til Land og Vand, at der efter alles Bekiendelse i hans Tiid var saadan en daglig og idelig *Negotie*, som aldrig derefter haver været, saa at der var lutter Herrens Velsignelse i alt det, hand tog sig for. Men hans Velbyrdigheds Leve-Tiid var, desværre! kun saa kort, nemlig fra dend 12 Aug: A^o 1735 til 20 Junij 1736, saa hans Velbyrdighed regierede [kun] 10 Maaneder og 8 Dage til største Skade for det Høylovlige *Compagnie* og uafdelige Klage for det gandske Land og Fort, blant Sorte og Blanche.“

Udsigt over en Del af Brevstoffet i Jens Bircherods Dagbøger.

Ved Cand. mag. Carl S. Christiansen.

(Fortsat)

II. Breve til og fra biskop Jens Bircherod.

1699, 29 nov. Christopher Bartholins og (J. B.s) memorial til kongen, om Envold Nielsøn Biergegaard til Kiølbygaard og Peder Mortensen Selle til Frøselegaard måtte udnævnes til kommissarier i den ønskede transaction mellem etatsråd Poul von Klingenberg til Høyriis og dem på kirkernes vegne. Aalborg. [1699, nov.]

— 9 dec. (J. B.s) skrivelse til provsterne om taksigelse i anledning af kronprinsens fødsel, hvormed han sender dem den sidste kongelige skatteforordning og erindrer dem om straks at holde rigtigt mandtal og uden ophold indlevere listerne i amtstuerne eller til regimentsskriverne, såvidt ryttergodset angår. Aalborg. [1699, dec.]

—, 20 dec. (J. B.) anbefaler præsten Christen Hiortswangs ansøgning til storkansleren og anbefaler sine og stiftets gejstligheds bestallingers og beneficiers bekræftelse til hans bevågenhed. Aalborg. [1699, dec.]

—, 27 dec. Christopher Bartholin og (J. B.) anbefaler jomfru Anne Langes allerunderdanigste begæring om at få de tvende halve bøndergårde til købs fra s. Catharina kirke i Hiøring. Aalborg. [1699, dec.]

—, 30 dec. Elias Naurs brev til (J. B.), indeholdende noget nyt, navnlig om afskedigelser og forfremmelser. Odense. [1700, jan.]